

IŠVADA

2018 m. balandžio 25 d.

Vilnius

Dėl Seimo Peticijų komisijos sprendimo

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija (toliau – Komisija) 2018 m. balandžio 25 d. posėdyje iš esmės išnagrinėjo Antano Algimanto Miškinio peticiją „Dėl Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo pakeitimo“ ir priėmė sprendimą atmesti joje pateiktą pasiūlymą pakeisti Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymą ir nustatyti, kad:

1) Lietuvos radijo ir televizijos (toliau – LRT) taryba sudaroma iš 12 asmenų: 2 narius savo kadencijos laikotarpiui skiria Respublikos Prezidentas; 4 narius savo kadencijos laikotarpiui skiria Seimas (2 nariai skiriami iš opozicinių frakcijų pasiūlytų kandidatų); 2 narius savo kadencijos laikotarpiui skiria Vyriausybė; 4 narius, kaip savo atstovus (po vieną), 2 metams skiria šios organizacijos: Lietuvos mokslo taryba, Lietuvos švietimo taryba, Lietuvos meno kūrėjų asociacija ir Lietuvos vartotojų asociacijos;

2) LRT tarybos narius paskyrusios institucijos bet kuriuo metu turi teisę atšaukti savo atstovus ir paskirti naujus;

3) LRT tarybos pirmininką skiria Seimas, kaip LRT vienvaldis dalininkas.

Komisija šį sprendimą priėmė, atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ir LRT tarybos pateiktas nuomones, į Komisijos posėdyje gautus paaiškinimus, taip pat manydama, kad pareiškėjo peticijoje siūlomi LRT Tarybos formavimo principai iš esmės nekeičiami ir jais nėra kokybiškai gerinamas Tarybos atstovavimas visuomenei. Įgaliojimų suteikimas Seimui skirti Tarybos pirmininką reikštų didesnės politinės galios įtvirtinimą nacionalinio transliuotojo valdyme bei veikloje, iš esmės sumenkintų konstitucinį visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo principą (imperatyvą).

Pareiškėjas siūlo LRT tarybą formuoti tokiu principu: 2 narius skiria Lietuvos Respublikos Prezidentas, 4 narius – Lietuvos Respublikos Seimas, 2 narius – Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 4 narius, kaip savo atstovus (po vieną) – Lietuvos mokslo taryba, Lietuvos švietimo taryba, Lietuvos meno kūrėjų asociacija, Lietuvos vartotojų asociacijos.

Pareiškėjas peticijoje argumentuoja, kad Vyriausybės atstovas turi būti LRT taryboje, nes Lietuvos Respublikos Konstitucija nurodo, kad valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas, o vartotojų asociacijos atstovas turi būti Taryboje,

nes Konstitucijoje numatyta, kad „valstybė gina vartotojo interesus“, LRT taryboje būtinas visų šalies pirkėjų, paslaugų naudotojų („vartotojų“) atstovas – atstovauti beveik visiems šalies gyventojams.

LRT yra ne valstybinis, o visuomeninis transliuotojas. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra išaiškinęs, kad (1) konstitucinė visuomeninio transliuotojo misija suponuoja, kad įstatymu nustatytu teisiniu reguliavimu turi būti užtikrintas visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas nuo valdžios institucijų, pareigūnų, taip pat kitų asmenų kišimosi į jo veiklą, (2) nukrypimu nuo minėto nepriklausomumo imperatyvo savaime negali būti laikoma tai, kad tam tikros įstatyme numatytos valstybės institucijos gali dalyvauti formuojant visuomeninio transliuotojo aukščiausią instituciją, turinčią įgaliojimus spręsti svarbiausius visuomeninio transliuotojo veiklos klausimus, kaip antai: numatyti nacionalinio transliuotojo veiklos strategiją, nustatyti reikalavimus programoms ir laidoms ir t. t. (ši aukščiausia institucija gali būti vadinama įvairiai: taryba, valdyba ar kt.), taip pat institucijas, prižiūrinčias, kontroliuojančias visuomeninio transliuotojo veiklą, tačiau pabrėžtina, kad valstybės įsteigtas visuomeninis transliuotojas tik tuomet gali būti pagrįstai laikomas visuomeniniu, kai institucija, turinti įgaliojimus spręsti svarbiausius visuomeninio transliuotojo veiklos klausimus, susideda ne iš valstybės pareigūnų ar tarnautojų, bet iš asmenų, kuriuos pagrįstai galima vadinti visos visuomenės, o ne kokių nors interesų grupių (taip pat ir profesinių bei institucionalizuotų, inter alia susijusių su žiniasklaida, ypač radiju ir televizija, taip pat vienijančių asmenis, kurių kūrybą arba produkciją visuomeninis transliuotojas gali įvairiai populiarinti) atstovais. Jie turi išreikšti būtent visos visuomenės interesus. Šie asmenys turi atstovauti kuo platesniam socialiniam spektrui (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006-12-21 nutarimo IV dalies 24 punktas).

Europos Tarybos Ministrų Tarybos rekomendacijų Nr. CM/Rec(2012)1 dėl visuomeninių transliuotojų 27 punkte numatyta, kad valstybės institucijos gali dalyvauti skiriant visuomeninio transliuotojo sprendžiančiąją instituciją, tačiau toks skyrimas negali būti naudojamas politinės įtakos didinimui, turi būti nustatytas konkrečiam laikotarpiui, kurį galima sutrumpinti tik išskirtiniais ir teisiškai apibrėžtais atvejais. Taigi, visuomeninio transliuotojo valdymo institucijos, turinčios sprendimo galią, nariai turi atstovauti visuomenei ir būti nepriklausomi nuo interesų grupių (taip pat ir juos paskyrusių asmenų).

Dėl minėtų priežasčių pareiškėjo peticijoje pateiktas siūlymas suteikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei teisę skirti du LRT tarybos narius (tuo pat metu perpus mažinant Lietuvos Respublikos Prezidento skiriamų visuomenės atstovų skaičių) paneigtų šiuo metu esantį optimalų balansą tarp valdžios institucijų ir visuomeninio transliuotojo, o siūlymas tokių tarybos narių kadencijas sieti su Vyriausybės kadencijos laikotarpiu tokias tarybos narius paverstų konkrečios valdžios institucijos (Vyriausybės) veiklos programos įgyvendinimo, o ne LRT, kaip visuomeninio transliuotojo,

strategijos vykdymo ir nepriklausomumo nuo politinės valdžios garantu. Įstatymu numatytas mechanizmas reguliuoja LRT tarybos narių paskyrimą ir kadencijų skaičių taip, kad valdžios institucijos kadencijos laikotarpis nesutaptų su paskirtų tarybos narių kadencijų laikotarpiais, be to, toks mechanizmas prisideda prie visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo garantijos nuo valdžios institucijų išlaikymo.

Tas pats pasakytina ir dėl kito pareiškėjo peticijoje pateikto siūlymo – teisės atšaukti LRT tarybos narį suteikimo jį paskyrusiai institucijai. LRT įstatymo 9 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad LRT tarybos narys negali būti atšauktas iš pareigų, kol nesibaigė jo įgaliojimų laikas, išskyrus atvejus, kai tarybos narys atsistatydina, daugiau kaip 4 mėn. be pateisinamos priežasties nedalyvauja tarybos darbe, jam įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis, taip pat kai jis netenka Lietuvos Respublikos pilietybės. Teisės atšaukti LRT tarybos narį suteikimas jį paskyrusiai institucijai prieštarautų minėtoms įstatymo normoms, taip pat iš esmės prieštarautų minėtu Konstitucinio Teismo nutarimu suformuotai konstitucinei doktrinai, kuria įtvirtintos LRT nepriklausomumo garantijos, tokios teisės suteikimas į LRT tarybą paskirtą asmenį padarytų priklausomą nuo jį paskyrusios institucijos, pažeistų minėtą įstatymu siekiamą valdžios institucijų ir tarybos narių „nesutampančių kadencijų“ mechanizmą.

Šis pareiškėjo siūlymas taip pat gali sukurti ne tik teisinį neapibrėžtumą bet ir sukurti prielaidas LRT tarybos narius siūlančioms institucijoms piktnaudžiauti įstatymu suteiktomis teisėmis bei, manipuliuojant jomis, nepagrįstai įtakoti LRT tarybos veiklą. Taip pat svarstyтина, ar siūlymo nuostata, numatanti paskirto LRT tarybos nario atšaukimo nepasibaigus jo įgaliojimų laikui galimybę, harmoningai dera su keičiamo įstatymo 9 straipsnio 2 dalies nuostata, pagal kurią Tarybos narys skiriamas 6 metams.

Be to, svarstyтина, ar teikiamo siūlymo nuostata, numatanti galimybę atšaukti LRT tarybos narį nepasibaigus įgaliojimų laikui, atitiktų Konstitucijos preambulėje įtvirtinto teisinės valstybės principo vieną iš elementų – teisėtų lūkesčių principą. Remiantis pastaruoju principu, asmuo, skiriamas Tarybos nariu turėtų teisėto pagrindo tikėtis vykdyti įgaliojimus visą kadencijos laiką (t.y. 6 metus).

Peticijoje taip pat pateiktas siūlymas keisti vienos institucijos – Lietuvos Vyskupų Konferencijos – atstovą LRT taryboje į kitos institucijos – Lietuvos vartotojų asociacijos. LRT veiklos principai ir LRT radijo ir televizijos programų reikalavimai numatyti LRT įstatymo 3 ir 4 straipsniuose. Vienos ar kitos organizacijos atstovų nebuvimas LRT taryboje nereiškia, kad LRT neatlieka įstatymu priskirtos misijos skelbti informaciją apie visai visuomenei atstovaujančių grupių veiklą ar interesus, t. y. LRT transliuojamos radijo ir televizijos programos nepriklauso nuo to, kieno atstovai dalyvauja LRT tarybos veikloje. Taip pat pastebėtina, kad LRT radijo ir televizijos

programose nuolat atkreipiamas dėmesys į vartotojų problemas – rengiamos įvairios programos ir įvairūs reportažai šiomis temomis.

Pareiškėjas taip pat siūlo nustatyti, kad LRT tarybos pirmininką skirtų Seimas, kaip vienvaldis LRT dalininkas.

Šis pareiškėjo siūlymas remiasi klaidinga prielaida, kad LRT dalininkas yra Seimas. Iš tiesų, vienintelis LRT dalininkas yra Lietuvos Respublikos valstybė, o visuotinio susirinkimo funkcijos pavestos LRT tarybai, kurios pirmininką išrenka tarybos nariai. Konstitucinio Teismo doktrinoje pažymima, kad konstitucinė visuomeninio transliuotojo misija suponuoja ir tai, kad turi būti sudarytos materialiosios, organizacinės, finansinės sąlygos visuomeniniam transliuotojui veiksmingai ją vykdyti, taip pat kad įstatymu nustatytu teisiniu reguliavimu turi būti užtikrintas visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas nuo valdžios institucijų, pareigūnų, taip pat kitų asmenų kišimosi į jo veiklą; įstatymu turi būti nustatytas toks visuomeninio transliuotojo valdymo modelis, kuris užtikrintų, kad nebus nukrypta nuo šio transliuotojo konstitucinės misijos, taip pat kad nebus paneigtas visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas. Įgaliojimų suteikimas Seimui skirti Tarybos pirmininką (net ne iš Tarybos narių) reikštų didesnės politinės galios įtvirtinimą nacionalinio transliuotojo valdyme bei veikloje, iš esmės sumenkintų konstitucinį visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo principą (imperatyvą).

Peticijų komisija, vadovaudamasi Peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalies ir Seimo Peticijų komisijos nuostatų 28 punktu, siūlo Seimo seniūnų sueigai įtraukti į Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijos darbotvarkę protokolinio nutarimo dėl Peticijų komisijos sprendimo dėl Antano Algimanto Miškinio peticijos projektą.

PRIDEDAMA:

1. Antano Algimanto Miškinio peticijos kopija, 2 lapai.
2. Seimo Kultūros komiteto raštas 2018 m. balandžio 9 d. Nr. V-2018-3716, 1 lapas.
3. Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos 2018-04-20 raštas, Nr. S-1-155, 2 lapai.
4. LRT tarybos 2018 m. balandžio 23 d. raštas Nr. S6-38, 3 lapai.
5. Išrašas iš Seimo Peticijų komisijos 2018 m. balandžio 25 d. posėdžio protokolo Nr. 250-P-07, 1 lapas.
6. Lietuvos Respublikos Seimo protokolinio nutarimo projektas, 1 lapas.

Komisijos pirmininkas

Petras Čimbaras

Janina Šniaukštienė, tel. (8 5) 239 6819, el. p. janina.sniaukstiene@lrs.lt